

José van Beers, expert verzameldwang

'Iedere hoarder heeft zijn eigen verhaal'

José van Beers, voorheen sociaal verpleegkundige bij GGD woningvervuiling, raakte geïntrigeerd door mensen die er maar niet toe te bewegen zijn hun overvolle huis op te ruimen. Ze verdiepte zich erin en wist hoarding in Nederland beter op de kaart te zetten.

door Sigrid Starremans fotografie Claudia Kamergorodski

Als sociaal verpleegkundige heb je eigenlijk geen taak om dingen uit te zoeken. Maar als ik denk: dit is belangrijk, dan bijt ik me er als een terriër in vast,' zegt Van Beers. In 2010 lukte het haar om voor het eerst een symposium over problematische verzamelaars te organiseren. Dat kostte haar veel moeite, de meeste instellingen weigerden om het risico voor de organisatie op zich te nemen. Want wat als er nauwelijks mensen zouden komen op een symposium met veel buitenlandse sprekers over zo'n onbekend onderwerp? 'Maar ta, ta, tada', om met José van Beers eigen woorden te spreken, 'er kwamen meer dan tweehonderd mensen! 'Daar was ik toen zo ongelooflijk trots op', vertelt ze glunderend. 'Op de meeste symposia komen zestig tot zeventig mensen. Er waren medewerkers van ggd's, woningbouwverenigingen, thuisbegeleiders en mensen uit de psychiatrie. Voor mij was het hét bewijs dat er meer professionals met dit probleem worstelden.' Van Beers is al sinds 2008 actief bezig om verzameldwang, vaker aangeduid met de Engelse term hoarding, op allerlei manieren in Nederland beter op de kaart te zetten. Nu doet ze de opleiding tot verpleegkundig specialist, maar tot voor kort werkte ze jarenlang in verschillende steden bij de afdeling Vangnet en Advies van de GGD. Ze werd

vaak ingeschakeld als het om woningvervuiling ging. Na een aantal jaar realiseerde ze zich dat er een aparte groep mensen tussen haar cliënten zat. Namelijk mensen die hun woningen zo volstouwden met spullen dat ze vaak geen stoel meer over hadden om op te zitten. Soms konden ze niet eens meer in hun eigen bed slapen. Van Beers herinnert zich een man die door een bovenraam naar binnen moest kruipen, omdat zowel de voor- als de achterdeur van zijn woning geblokkeerd waren. Dat het wooncomfort onder deze situatie te lijden heeft, is duidelijk. Soms was er sprake van brandgevaar of vervuiling. In vele gevallen ging het om mensen die alleen woonden en eenzaam waren, ook omdat ze niemand meer thuis durfden uit te nodigen of omdat familieleden weigerden om langs te komen.

Snel oordeel

Een ander kenmerk van deze cliënten was dat er geen enkel schot in de hulpverlening zat, ook als Van Beers wist dat er goede professionals mee bezig waren. Dat verbaasde haar. 'Ik ontdekte dat alle, maar dan ook echt alle, spullen voor deze mensen een betekenis hebben. Ook als het gaat om moertjes, schroefjes en zelfs vuilnis.' Toen ze in die tijd bij een man kwam die zei: 'Mijn spul-

Tips om met hoarders om te gaan

1. Behandel een hoarder als ware hij de eigenaar van het Stedelijk Museum. Ga niet in discussie over het nut van de spullen en spreek geen oordeel uit over wat als waardevol gezien moet worden.
2. Wil een verzamelaar hulp bij opruimen? Begin dan op een plek waar de verzamelaar graag meer ruimte wil. Laat hem/haar er een voorstelling van maken en de voordelen benoemen. Houd het klein. Maak bijvoorbeeld samen het aanrecht vrij van spullen. Deel de spullen op in dingen die weg mogen, waar twijfel over is en die moeten blijven. Geef spullen die blijven een eigen, vaste plaats.
3. Zoek samenwerking met andere professionals. Zijn er kinderen in het spel? Betrek het AMK.

Het recent verschenen boek *Problematische Verzamelaars*, onder redactie van José van Beers en Kees Hoogduin, kost € 24,95 en is te bestellen via www.uitgeverijboom.nl

www.zorgwelzijnbanen.nl

daarvoor al haar spullen had verloren door een ontruiming. Het deed haar nog steeds pijn. Ik wilde deze mensen leren begrijpen. Het intrigeerde me enorm dat je jezelf zo tekort kunt doen ten behoeve van spullen.' Het stoort haar dat anderen er vaak zo snel een oordeel over hebben. 'Ook al staat je huis vol met spullen, dat betekent niet dat je niet normaal zou kunnen functioneren. Bovendien zat ik in die tijd in de verontwaardiging' vervolgt ze. 'Bij ggz-instellingen wilden ze deze cliënten vaak niet helpen omdat het geen ggz-probleem zou zijn.' Van Beers dook in de literatuur en ontdekte al snel dat haar 'probleem' een naam had: hoarding, een ernstige psychiatrische ziekte die

len zijn mijn kinderen', ging er echt een lichtje bij Van Beers branden. Ze concludeerde dat het om een specifiek probleem moest gaan. En uit de verhalen die ze hoorde, vermoedde ze dat meer professionals ermee worstelden. Als sociaal verpleegkundige had Van Beers niet de taak om dingen uit te zoeken. Maar vindt ze iets echt belangrijk, dan bijt ze zich er als een terriër in vast, verklaart ze zelf. 'Ik had erg te doen met deze cliënten. Zo vertelde een vrouw me met tranen in de ogen hoe ze tien jaar

voor een groot deel aangeboren is en vaker in families voorkomt. In het buitenland zijn cijfers bekend van 2,5 tot 5 procent van de bevolking die aan de aandoening lijdt (dat is veel, bedenk dat dat ongeveer 1 procent van de bevolking schizofrenie heeft en 2 procent een dwangstoornis). Ook ontdekte ze dat er in Nederland weinig tot niets over de aandoening bekend was, maar dat er in Groot-Brittannië en de VS meer kennis over bestond. Op haar werk vroeg ze uren en financiering aan om zich

verder in de aandoening te kunnen verdiepen. Maar omdat ze de urgentie van het onderwerp onvoldoende kon aantonen, werd die wens niet ingewilligd. Op eigen initiatief, en kosten, toog ze vervolgens een weekend naar Londen om te praten met gespecialiseerde *professional organisers* en een psychiatrisch verpleegkundige. 'Het klinkt misschien heldhaftig maar ik vond het een groot avontuur', licht Van Beers toe. 'Ik ben nu eenmaal eigenwijs en vreselijk nieuwsgierig. Ik wilde een oplossing zoeken maar ik beleefde er zelf ook veel plezier aan.'

Connectie met rouw

Inmiddels is er ook in Nederland meer bekend over hoarding en daar heeft Van Beers zeker een aandeel in gehad. Ze organiseerde drie keer een symposium over de aandoening en richtte de werkgroep *Xenophora* op.

'Een man kroop door een bovenraam naar binnen, omdat zowel de voor- als de achterdeur van zijn woning geblokkeerd waren'

De werkgroep bestaat uit diverse professionals, onder andere psychiaters en verpleegkundigen. Het doel is om kennis te verspreiden en onderzoek te stimuleren. Onlangs verscheen het boek *Problematische Verzamelers*, onder redactie van haar en professor Kees Hoogduin. In het boek komen diverse professionals aan het woord over hoarding en over hoe ermee om te gaan. Bij ggz-instelling Altrecht in Utrecht en het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam zijn inmiddels speciale behandelingen voor hoarders ontwikkeld. Er wordt

gewerkt met medicatie en cognitieve gedragstherapie, gericht op het veranderen van de gedachten over de spullen. Ook sommige thuisbegeleiders en professional organizers zijn gespecialiseerd in de behandeling van hoarding. Toch blijft behandeling lastig en is er nog veel meer onderzoek nodig. Even de boel opruimen is bijvoorbeeld niet effectief omdat de hoarder daarna meestal opnieuw begint met verzamelen. Bovendien is het (in één keer) opruimen van het huis een traumatische ervaring. Van Beers kent eigenlijk maar één cliënt die echt 'genezen' is. 'Het ging om een vrouw die haar hele huis vol had staan met de spullen van haar overleden ouders', vertelt ze. 'Ze zag zelf het irreële ervan in maar ze kon ze maar niet wegdoen. Na een aantal therapeutische gesprekken heeft ze zelf haar huis opgeruimd.' In dit geval was er een duidelijke relatie met rouwverwerking.

Van Beers vermoedt dat dat vaker een item is en dat rouw wel eens de sleutel zou kunnen zijn voor het ontwikkelen van een geslaagde behandeling. 'Psychiaters en andere medici denken meestal in vakjes en hebben het al snel over een ziekte. Dat kan nuttig zijn, maar soms irriteert het me. Ik denk dat je als professional bij iedere cliënt moet proberen te achterhalen waar die spullen voor staan. Je kunt zeggen: dit is een hoarder, maar iedereen heeft zijn eigen verhaal. Bekend is bijvoorbeeld dat hoarders altijd

al een neiging hebben gehad om spullen te verzamelen, maar dat het erger wordt na een trauma. 'Zo herinnert Van Beers zich een vrouw die als kind in een Jappenkamp had gezeten. 'Na die tijd verhuisde ze van hot naar her. Ze had nog nooit iets voor zichzelf gehad. Later ging ze zich extreem aan spullen hechten.' Aandacht voor het unieke, specifieke verhaal van iedere cliënt is sowieso de leidraad voor de werkwijze van Van Beers. 'Mensen willen gezien en gehoord worden. Misschien is dat nog wel belangrijker dan de behandeling van hun ziekte.' ■